

Georg Kühlewind Alapítvány

Száztizenkilencedik hírlevél

Alapítványunk 119. hírlevelében interjút olvashatnak *Bakonyi Katival*, a Pesthidegkúti Waldorf Iskola tanárával, könyvtárossal – nyugdíjba vonulása alkalmából. Az interjút *Bugyi Martin* készítette és jegyezte le, aki kérésre, a következőképpen mutatta be magát: „29 éves vagyok, 3. éve vagyok a Waldorf közösség tagja. Tanító és természetgyógyász a hivatásom, s jelenleg logopédusnak tanulok.” Az interjú másodközlés. Első megjelenése: a *Mi újság?* – a Pesthidegkúti Waldorf Iskola ezen a címen megjelenő lapjának 2024/25. évi (6. évfolyam) 2. számában.

Fenyő Ervin

*

Interjú Bakonyi Katival

Bugyi Martin: Kedves Kati, azért kértem az interjút, hogy ne csak az iskolai tevékenységeiden keresztül ismerjenek, hanem lássák, ki is vagy, honnan jöttél, hová tartasz. A családotól indulunk, folytatjuk, hogy hogyan lettél tanár, könyvtáros és egyben szülő is, elköteleződve az iskola mellett a mai napig.

Mesélj, milyen volt a gyermekkorod a családot körében?

Bakonyi Kati: Szüleim mindketten pedagógusok voltak. Anyukám a háború után egy gyermekotthonban volt nevelő. Közben leérettségizett, majd az egyetemen pedagógiát végzett. Óvodákban dolgozott, később elméleti pedagógus lett. Apukám is csak a háború után tudott tanulni az egyetemen: filozófia-pszichológia szakot végzett. Elméleti szinten dolgozott ő is, rendszeresen pedagógus-továbbképzéseket tartott az egész országban. A nővérem is pedagógus lett: óvónő volt évekig, majd főiskolán tanított, és azóta is óvodapedagógiával foglalkozik. Ebben a szellemi légkörben éltem, A gyerekkoromról fontos elmondani, hogy zeneszerető család voltunk. Mindenki tanult hangszeren játszani. Én csellóztam 9 évig. A zene meghatározó élmény volt, és azóta is az az életemben, mint a színház és az olvasás.

A 6. kerületben éltünk, ahol volt egy gazdag gyerekkönyvtár, és ott egy zseniális könyvtáros néni dolgozott, hetente megfordultam nála, sokat olvastam. Alsó tagozatban zenei osztályba jártam, ahol Kodály-módszerrel tanítottak. Sokat szerepeltünk, én például az osztálytársaimmal 3 évig heti 3-4-szer az Operettszínházban, a *Marica grófnő* első jelenetében énekeltem, táncoltam, mint parasztlányka. Esetenként az Operaházban, a Zeneakadémián is felléptünk. Izgalmas volt.

Gyerekkoromban nagyon önálló voltam, a szüleink nagyon nagy szabadságot adtak nekünk. Rengeteget találkoztunk a rokonainkkal, barátainkkal, pezsgő élet volt. A mai napig sok

emberrel tartom a kapcsolatot közülük. Azt, hogy a barátság fontos, szintén a családomtól tanultam meg.

Bakonyi Kati

Ami még gyerekkorom meghatározó, mai napig tartó élménye, az az *Úttörővasút* (ma *Gyermekvasút*). Még most is van egy kör, akikkel minden évben egyszer nosztalgiaszolgálatra megyünk, de ezen kívül is rendszeresen találkozunk. Fontos barátaim vannak ebből a körből is. Ötödik osztálytól az érettségig a Trefort utcai gyakorlóiskolába jártam, szerettem ott is az aktív, sokszínű életet. Az egyik legjobb barátnőmet is itt ismertem meg. A nővéremmel nagyon jóban voltunk és vagyunk. A bátyám is meghatározó az életemben. Összegezve nagyon jó gyerekkorom volt.

B. M.: Mindig tanárnak készültél?

B. K.: Bár a családi indíttatás adott volt, azért próbálkoztam, hogy ne pedagógus legyek. Ám az *Úttörővasúton* sok mindent megtanultunk, pl. azt, hogy bárki bármilyen pályát választ, a jó, a komoly és közös feladat, munka a lényeg. Ez összeköt minket, miközben jól érezzük magunkat együtt. Ifiként ott maradtam gimnazista koromban is. A táborokat, programokat, kirándulásokat, a szolgáltatásokat mi szerveztük, ezért mindenféle elhatározás ellenére látható volt, hogy a pedagógiától nem tudok messze kerülni.

A gimnázium után Egerben, a népművelés-történelem szakot választottam. Sok minden izgalmasat tanultunk: szociológiát, kommunikációelméletet, filmesztétikát, iskolán kívüli programok szervezését.

A főiskolát nem nagyon szerettem, a gimnázium után szűk volt a levegője. Ám sokat tapasztaltam, mert jártuk a környező telepeket, falvakat. Mindezeket a pesti belvárosból nem láthattam volna. Érdekes: népművelőként akartam dolgozni, végül tanár lettem, közben a

csoportomból sokan tanítani akartak, ők népművelők lettek. Negyedik évben átmentem levelező tagozatra, és eközben Pesten dolgoztam a *Kassák Klubban*, majd rövid ideig egy budafoki művelődési házban.

Ezután az *Országos Pedagógiai Könyvtárban* dolgoztam pár évig. Közben elvégeztem az egyetemen a pedagógia szakot. Majd, izgalmas lehetőségként az Iparművészeti Múzeumba mentem múzeumpedagógusnak – ami akkor kezdett elterjedni –, ezt nagyon szerettem. Ha nem jön az életembe a *Waldorf*, tán még mindig ott lennék!

B. M.: Mik voltak akkoriban a téged ért hatások, és mik voltak az álmaid?

A vasúton eltöltött idő meghatározóvá vált, mindig vágytam olyan közösségben dolgozni, ahol szeretjük és tiszteljük egymást. A gyerekkori példák vezettek: mindaz, amit otthonról, és amiket a jó tanáraimtól kaptam, de azok a tapasztalatok is bennem éltek, hogy milyen pedagógus nem szeretnék lenni. Ami a Waldorf felé vezetett ebben az időben, az két nagy hatás volt: az egyik, hogy megismertem egy író házaspárt, akik akkor döntően irodalommal foglalkoztak. Ők Török Sándorral is személyesen dolgoztak. Náluk ismertem meg több, akkor másként gondolkodó személyt, majd meghatározó szamizdat-írásokat. A másik élmény, hogy egy baráti családban hármas ikrek születtek. Hétfőnként egy „titokzatos” helyre járt a papa, ekkor én voltam ott az ügyeletes bébiszitter. Később kiderült, hogy Böszörményi Laci, a papa, Székely Gyurihoz és Székely Anikóhoz járt egy antropozófus körbe. Kezdetben Lacihoz, majd később Gyurihoz jártam már én is.

Székely Anikóval 1991-ben, Mihály-napján

Volt egy kétrekeszes válltáskám, az egyik rekeszben a *Beszélő*-t (liberális politikai és kulturális folyóirat) tartottam, a másikban pedig fénymásolt Steiner-műveket. Hihetetlenül bíztam benne, hogy lesz valami változás az országban, hogy egy szabad, ember- és gyerekközpontú élet vár ránk. Lassan, de alakult: nagy Erdély-tüntetés, Dunakör, és elindult egy Waldorf-óvoda szervezése is.

B. M.: Hogyan és mikor kerültél Stuttgartba?

B. K.: 1988 tavaszán erőteljesen elindult egy kezdeményezés a már antropozófiával foglalkozó szülők részéről, az, hogy elindítsanak egy Waldorf-óvodát, Solymáron. Ebben a munkában részt vett Székely György is. Egy beszélgetés során megemlítette, hogy szeretnének majd létrehozni

egy iskolát is. Felcsillanó, érdeklődő szemem láttán megkérdezte, hogy mit szólok ehhez, és miután nagyon pozitívan nyilatkoztam, néhány héten belül megérkezett a stuttgarti *Waldorf Intézet*ből (főiskola) a meghívóm. November elején már kint voltam Stuttgartban. Előtte már három magyar lány végzett ott, köztük Krigovszki Anna, aki az első magyar Waldorf-tanár lett. Az első félév nagyon nehéz volt az akkori némettudásommal, de a csoporttársaim sokat segítettek. A Waldorf-pedagógiát sokszor a gesztusokból, a hangulatokból, a hangsúlyokból tanultam meg és nem a konkrét szövegekből. Itt nem az volt a szokás, hogy ültünk, és elmondták, hogy mit és hogyan csináljunk, hanem együtt alkottunk, festettünk, euritmiaztunk. Az első évben tavasszal Kölnben voltam egy Waldorf-iskolában hospitálni, a második évben többször is, Münchenben.

B. M.: Mikor indult az első Waldorf-osztály?

B. K.: Még 1988 végén alakult meg a *Török Sándor Waldorf Pedagógiai Alapítvány*. Tagjai voltak többek között: Székely György, Vekerdy Tamás, Makovecz Imre, Czitán Gábor, és az alapítványt létrehozó Jakab Tibor orvos. A kezdetekről részletesen lehet olvasni Vekerdy Tamás *Álmok és lidércek* című könyvében.¹

1989. szeptember 2-án indult Krigovszki Anna osztálytanítóval az első Waldorf-osztály a solymári művelődési házban. Én akkor még Stuttgartban voltam, egy konferencián (70 éves az első Waldorf-iskola). A bevezető szavak és mondatok arról szóltak, hogy a világban azokban a percekben két Waldorf-iskola nyílik olyan helyen, ahol a háború óta még nem volt: Izraelben, Betlehem közelében és Kelet-Európában, Magyarországon, Solymáron. Erről az eseményről bővebben meséltem már az iskolaújságban, ami később az *Új Pedagógiai Szemle*ben is megjelent.²

B. M.: Hogyan és mikor csatlakoztál az iskolához?

B. K.: 1989 karácsonya körül itthon voltam, s az alapítvány akkori vezetője, Jakab Tibor szervezett egy beszélgetést a solymári óvodában. Oda engem meghívtak, Krigi (Krigovszki Anna) és Vekerdy Tamás is ott volt. Azt mondták: szeptembertől várnak engem a következő osztálytanítónak. Nagy megtiszteltetés volt. Azt válaszoltam, hogy szeretnék még tanulni, megélni kint egy egész Waldorf-évet és az ünnepeket. Megállapodtunk, hogy január végéig kell döntenem. Münchenben elkezdtem a hospitálást az első osztályban. Lelkesen belevetettem magam az iskolai életbe, a konferenciákba. Betűtanítás zajlott éppen, persze németül. Nekem pedig megállás nélkül az járt a fejemben, hogy magyarul ez hogy lenne, hogy kellene...

Hirtelen azt éreztem, hogy nem fogok tudni várni még egy évet, nekem ezt *csinálnom* kell. Gyorsan hazajöttem, és Kriginél hospitáltam, majd az akkori konferencián igent mondtam az osztálytanítóságra. Ennek kint is, itthon is mindenki nagyon örült.

Visszatértem Stuttgartba befejezni a főiskolát, ahol gyorsan híre ment, hogy Budapesten én vezetem majd az első osztályt. Sokan támogattak, segítettek. Tavasszal voltak a felvételi beszélgetések: 90-100 család jelentkezett, 34 családot vettünk fel.

¹ Vekerdy Tamás: *Álmok és lidércek*; T-Twins Kiadó, Budapest, 1992; valamint: Vekerdy Tamás: *Milyen iskola kell a gyerekeknek? Álmok és lidércek*; Filum, 2003.

² Bakonyi Katalin: *Emlékkép*; Új Pedagógiai Szemle, 2014. 5-6. szám, 103-105. oldal

B. M.: A stuttgarti tanulmányaidból mit tudtál hasznosítani itthon, mit kaptál kintről, mit valósítottál meg az iskola életében?

B. K.: Elképesztő mennyiségű segítséget kaptunk: rengeteg krétát – osztályom egész krétasorozatát –, furulyákat, könyveket, eszmei támogatást, kapcsolatokat, barátságokat, ismeretségeket, és külföldről sok pénzt is.

Elementáris volt a két év alatt megélni, hogy mennyi mindenben lesz más ez az iskola, mint amiben felnőttem. Miközben az is fontosnak tűnt, hogy az otthonról hozott pedagógiai szemlélet gyerekképe nem volt nagyon más, mint amit ez a pedagógia képvisel. Stuttgarti tanáraimtól azt tanultam többek között, hogy mit jelent az, amikor példával tanítunk, és nem írjuk fel az oktatási, nevelési, képzési célt, ahogy ez sok helyen még ma is elvárás. A csoporttársaim élményeit is magammal hoztam, azt, hogy a világ különböző pontjain hogyan működik az iskola, hogyan készülnek a tanításra, hogyan bánnak a gyerekekkel.

Egyvalamit nem tudtam elhozni: az évkör ünnepeit. Ezt nekünk kellett felépítenünk, kitalálnunk, formálnunk, hiszen itthon nem volt hagyománya. A konferenciák nagyrészt arról szóltak, hogyan zajlik egy ünnep a gyerekekkel, a szülőkkel, miket szeretnénk átélni közösen. A konferencia általában este 10-11-ig tartott, de volt, hogy éjfélig is. Ezért is találtuk ki a közös vacsorát. Jelen voltak az alapítványból a fenntartók, az alapítók, Trásy Gábor, aki az iskolaorvosunk volt a kezdetektől, és fontos, hogy együtt éltek velünk, és segítettek minket úgynevezett tanácsadó tanárok is Hollandiából, Németországból.

B. M.: Te voltál az első magyar Waldorf-iskola második felmenő osztályának osztálytanítója. Később mikor és miért lettél könyvtáros?

B. K.: Az én osztályom a paplakban indult Solymáron, a Templom téren. A szülők nagyon sokat segítettek, hogy a terem kicsit is waldorfossá tegyék. A pap bácsi egy nyitott szívű, kedves ember volt, majd az őszi szünet után történt egy érdekes fordulat. A katolikus papunkat meglátogatták németországi barátai. Kiderült, hogy waldorfosok vannak a termében, amit nem néztek jó szemmel, hiszen a két világnézet nagyon más. Ezért a téli szünet után ki kellett onnan költöznünk. Mentünk mi is a művelődési házba, legalább együtt volt a két osztály.

1.osztály vége 1991 tavasz

Majd azután világos lett, hogy a következő osztályt itt nem tudjuk elindítani, mert nem volt több osztálynak hely. Ekkor Solymáron már épült a Makovecz-óvoda, amely sajnos nem lett kész időben, így oda nem tudtunk menni átmenetileg sem. Helyet kellett keresni máshol, Hidegkúton is, amit a szülők meg is találtak a Községház utcában. Ide költöztünk 3 osztállyal, majd jött a többi osztály. Nem volt könnyű eljönni Solymárról, fájdalommal is járt. Később ezen a telken épült fel a mostani *Ökumenikus Iskola*, és mi beköltöztünk az ő iskolájukba, a mostani épületünkbe. Nagyon röviden ennyi a költözködéseink története.

Az első években a szülők nagyon aktívak voltak, segítettek mindent beszerezni a tanításhoz, festettek, takarítottak, ezzel egyidejűleg fontos volt, hogy bevezessük, megismertessük velük a Waldorf-pedagógiát. Többször is – péntek délutánonként és szombat délelőttönként – találkozókat szerveztünk, amikor beszélgettünk, kérdésekre válaszoltunk és tevékenykedtünk közösen. Másodikos volt az osztályom, amikor felfigyeltem arra, hogy a gyerekek milyen nagyon sokat vannak a nagyszüleikkel délutánonként. Viszont ők keveset, néha semmit sem tudtak a mi pedagógiánkról. Ekkor jött az ötletem, hogy úgynevezett „nagyszülő-estet” tartottam, ami remekül sikerült. Tudom, hogy azóta mások is szerveztek ilyet.

Amikor 1992 őszén a Makovecz-óvoda elkészült Solymáron, az avatásra sokan érkeztek Stuttgartból is. Figyelték a sok-sok tevékeny szülőt, és megjegyezték, milyen jó, hogy a szülők ennyire aktívak itt, mert a 70 éve működő stuttgarti iskolában már nincs ilyesfajta élet. Felhívták a figyelmünket arra, hogy akkor fog mélyen meggyökeresedni az iskola, amikor az első diákunk visszajön osztályt indítani, illetve az első diákunk ránk bízza a gyermekét. Ez 2011 őszén (19 év múlva) egyszerre történt meg: osztály indult egy régi diákunk ikreivel, Galsai Zsolt (volt tanítványunk) osztálytanítóval.

Az első évekről még elmesélem: azokban az években, amikor iskolánk elindult, néhány másik alternatív iskolát is létrehoztak. Több találkozás is szerveződött, ahol ezeket az iskolákat és az ott dolgozó tanárokat megismertük. Havonta összejöttünk beszélgetni, eszmét cserélni, később közös tanfolyamokat tartottunk. Így mások általam ismerhették meg a Waldorf-pedagógiát, és én is megismerhettem más iskolákat, módszereket. Elkötelezett waldorfos vagyok, de mindig is nyitott voltam, vagyok és leszek ezekre. Közben az iskolánk belépett a megalakuló *Alapítványi és Magániskolák Egyesületébe*, ahol tavalyig aktívan dolgoztam.

2.osztály 1992

1993-ban megszületett fiam, akivel otthon maradtam. Egy év után a konferenciákra visszajártam, és kicsit tanítottam a *Solymári Pedagógiai Intézetben* is. A gyés után visszatértem az iskolába, de nem vállaltam újra osztályt, mivel Dávid fiamat egyedül neveltem.

Akkor kezdődött a könyvtárosi munkám, amikor Dávidot be tudtam adni a Waldorf-óvodába. Sok könyv volt már, sok gyerek, sok tanár, sok szülő, alakulóban volt a gimnázium is. Tehát világos volt, hogy az iskolának kell egy könyvtár.

Felvetették, hogy én legyek a könyvtáros, én meg teljes bizalommal és boldogan vállaltam. Mindig volt más olyan munka is, amit mellette végeztem: postát bontottam, leveleztem, hospitálókat fogadtam...

B. M.: A tanításon belül mit szerettél a legjobban?

B. K.: Ahogy mondtam, történelem szakos tanár vagyok. 2008-ban, amikor az akkori 7. osztályt átvettem, két évre újra osztálytanító lettem. A fizikát, a kémiát és a matekot másnak adtam, de például a táplálkozást, földrajzot én tanítottam. Megéltem akkor, hogy miért is jó nem a saját szakunkat tanítani: mert izgalmas, új, és sok meglepetést tartogat. Ez sok mindent kihozott belőlem, sőt egyáltalán nem a történelem sikerült a legjobban. Életem egyik legjobb döntése volt, hogy ezt az osztályt átvettem, nagyon nehéz volt, de nagyon szerettem őket. Emellett tovább csináltam a könyvtárat. Utána félállásban maradtam könyvtáros, és mellette több más feladatot vettem át, például szerveztem az érettségit, a beiskolázást, a kompetenciaméréseket, a hospitálásokat.

7.osztály 2009

Minden munkámban igyekeztem megtalálni a pedagógiát és megtalálni a kapcsolatot a gyerekekkel, a szülőkkel és a tanártársaimmal.

A 34 év alatt, amíg itt dolgoztam, soha nem úgy indultam el reggel, hogy a munkahelyemre jövök, hanem hogy az én iskolámba. Ez nagy érték!

B. M.: Szülőként hogyan kapcsolódtál az iskolához?

B. K.: Itt dolgozó tanárként ez nem volt mindig könnyű. A szülői körbe ezért nem könnyen tudtam bekapcsolódni, bár igyekeztem aktív lenni. Kevés szülőhöz kötődtem barátilag, ez tudatos volt. Amúgy is megvolt a saját baráti köröm. Azért volt egy-két szülőtárs, akikkel kimondottan jóban voltunk.

Itt említem meg, hogy Dávid fiammal 13 évig jártunk együtt az iskolába. Igazán sok időt töltöttünk együtt, amit nagyrészt jól éltünk meg, de voltak nehezebb időszakok is.

B. M.: A mai fiatalok számára hogyan tudnád közelebb hozni a Waldorf-szellemiséget? Mitől vonzó szerinted a Waldorf-iskola igazából?

B. K.: Szinte erre a legnehezebb válaszolni, annyi minden van bennem. Akár a pályaválasztás, akár a szülői lét, akár a társadalmi kihívások felől közelítem meg a kérdést, egy komplex szemléletet tartok fontosnak, ami mindenhol nézve kiemelkedik: ez az egyensúly megteremtése, a kompromisszumok megkötése, és a „dolgokhoz” való többoldalú hozzáállás megvalósítása.

Hogy hoznám közelebb magát az antropológiát, a Waldorf-pedagógiát? Azt gondolom, az a legegyszerűbb módja, ha elmennek az iskolákba, ha hallják, ha megfigyelik, ha tapasztalják az életet, a működést.

Optimizmus, jókedv és humor nélkül nem nagyon érdemes tanárnak menni. Ha valaki nem optimista, és nincs pozitív szemlélete, hite, annak nagyon nehéz dolga van a mindennapi gyakorlatban. Azt is tudni kell, hogy az eredmények általában nem azonnal látszanak, hanem sok év múlva bontakozik ki a végeredmény.

Jó, ha tudatosság és ösztönösség jellemez minket egyszerre. Céltudatosan megérteni Steinert és a pedagógiáját, közben figyelni, amiben élünk, ismerni magunkat, erre érdemes folyamatosan törekedni.

Fontos kicsit fentebből és kívülről, távoli perspektívából is szemlélni a mindennapokat. A türelemnek is nagy szerepe van egy leendő pedagógus életében, amihez a távlatokban való gondolkodás is hozzátartozik. Minden a gyerekről való tudásunkból indul ki: mind általános pedagógiai, mind didaktikai, mind metodikai, mind antropológiai-szellemtudományi szempontból. Amit még fontosnak tartok, hogy úgy kell nekünk itt, az iskolában egy külön világot teremtenünk, hogy közben nem szabad elszakadnunk a külső világtól, attól, amiben élünk. Steiner is mondja, hogy a Waldorf-pedagógia az „itt és most” pedagógiája is.

Végül még ajánlanám, hogy beszéljenek sok Waldorf-pedagógussal, hogy megérezzék: milyen sokrétű a munkájuk, miközben hihetetlenül szabad foglalkozás, vagyis életmód az övék.

Az menjen Waldorf-pedagógusnak, aki nem elégszik meg a már megszerzett tudásával, mert nincs megállás, folytatódik, ameddig élünk. Minden nap úgy jó bejönni, hogy ma milyen érdekes dolgok történnek, ugyanis tényleg minden nap történik valami! Érdekes régi visszaemlékezéseket olvasni waldorfosoktól.

B. M.: Ha még egy ünnepet választanánk az ünnepkörbe, mi az, ami szellemiségében hozzánk illene, és Te is szívesen megélnéd?

B. K.: Az iskola születésnapjai lennének azok, talán az idei, 35. ünnepi és jókedvű iskolakezdés miatt. Vágnék arra is, hogy a régieket hogyan tudnánk bevonzni, és együtt ünnepelni ilyenkor. Régóta szeretném, ha a szalagavatón, akik tanították a diákokat a 13 év során, mind ott lennének.

B. M.: Hogy telt egy napod eddig, Kati, milyen volt a „mindennapi rutin”? Mik az elkövetkezendő terveid?

B. K.: Sok-sok éven keresztül azzal telt egy napom, hogy reggel korán bejöttem az iskolába, és este hazamentem. Amikor osztálytanító voltam, akkor sokkal többet töltöttem bent. Az utolsó években a hétfők és a csütörtökök voltak a hosszú napjaim. Idén megváltozott minden, már csak hétfőnként jártam be. A családom sok mindenben számít rám, és a barátaimmal is többet tudok találkozni. Színház, mozi, hangverseny, séták is részesei lettek az életemnek.

Közelebbi tervem, amit el is kezdtem, hogy végigjáróm azokat az iskolákat, akikkel nagyjából együtt indultunk, és meglátogatom a régi barátaimat, megnézem, ők hol tartanak három évtized után. Szakmai pályafutásom lezárásaképpen ezt fontosnak és izgalmasnak érzem.

A másik tervem, hogy elkezdem munkát keresni, mert nehéz megélni sajnos a nyugdíjból. Bár őszintén szólva szívesebben állnék önkéntesnek, ezekről a lehetőségekről vannak elképzeléseim is. Távolabbi tervem még, hogy énekeljek egy kórusban, nagy álmom elénekelni a János-passiót egy templomban. Főzők, takarítók, elpakolom az összegyűjtött dolgaimat, rendszerezem, letisztázom, lezárom az elmúlt évtizedek munkáit, ezekhez idő, erő és nyugalom kell.

B. M.: Mit vinnél magaddal, és mit hagynál itt szívesen?

B. K.: Az elmúlt 34 évet, a gyerekeket, a kollégáimat, az összes ünnepünk hangulatát, erejét, az érettségit, mindent viszek magammal. Az iskola hozzám nőtt az évtizedek alatt, úgy fogalmaznám: az első gyerekem. Most eltávolodunk, elengedem a kezét bizalommal és szabadságban. És reménykedem abban, hogy valami nyomot hagytam magam után az emberekben és az intézményben.

B. M.: Van, amit még megemlítenél zárásként? Üzennél valamit?

B. K.: Azt kívánom mindenkinek, hogy amikor bejön az iskolába, ne arra gondoljon, hogy a munkahelyére jön. Szeretettel, bizalommal, örömmel tegyen a gyerekekért, az iskoláért mindennap. Megemlítem, amit tavaly az évvárón búcsúzásként mondtam: amikor idejöttem, akkor volt két osztály, és arról álmodtunk, hogy egyszer megtelik majd ez az iskola. Az egy csoda, hogy meg is történt. Álmodjatok tovább, hiszen álmok nélkül nincs semmi!

B. M.: Ha nem is a legszebb pillanatot, mert biztosan sok legszebb pillanatot éltél meg, de egy nagyon szép emléket kiemelnél, amire szeretsz visszagondolni, ami örömmel tölt el?

B. K.: A Waldorf-életem szempontjából talán az a pillanat (említettem korábban), az az évnitő, amikor volt tanítványunk gyerekei lettek elsősök abban az osztályban, amit egy másik volt tanítványunk indított. Ezt potyogó könnyekkel éltem meg. Minden évben újra és újra meghatódom, amikor a 13. osztály az érettségien a reggeli fohászt mondja. Látni és megélni, hogy milyen felnőtté váltak azok a gyerekek, akik annak idején átlépték a rózsakaput. Nagy öröm és nagy ajándék ez!!!

B. M.: Ez az érzés kíséren tovább utadon, Kati, ezt kívánom!